

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΔΕΥΤΕΡΟΝ

ΤΟ ΟΠΟΙΟΝ ΠΕΡΙΕΧΕΙ ΤΑ ΟΡΙΣΤΙΚΑ ΑΡΘΡΑ ΠΡΟΣ
ΑΙΩΝΙΑΝ ΕΙΡΗΝΗΝ ΜΕΤΑΞΥ ΤΩΝ ΚΡΑΤΩΝ.

Ἡ εἰρηνικὴ κατάστασις μεταξὺ ἀνθρώπων οἱ ὅποιοι ζοῦν πλησίον ἀλλήλων δὲν εἶνε ἡ φυσικὴ κατάστασις (*status naturalis*) ἢ ὁποῖα εἶνε μᾶλλον μία κατάστασις πολέμου, δηλαδή ἂν ὄχι πάντοτε μία ἔναρξις ἐχθροπραξιῶν τουλάχιστον ἢ ὑφισταβένη ἀπειλὴ αὐτῶν. Πρέπει λοιπὸν νὰ συσταθῇ αὕτη· διότι ἂν παραμείνῃ ἡ τελευταία δὲν θὰ ὑπάρχη ἀσφάλεια, χωρὶς δὲ νὰ παρασχεθῇ τοιαύτη εἰς ἓνα γείτονα ἀπὸ τὸν ἄλλον—πρᾶγμα τὸ ὁποῖον μόνον εἰς μίαν ἔννομον κατάστασιν συμβαίνει—δύναται ἐκεῖνος νὰ μεταχειρισθῇ ὡς ἐχθρὸν τοῦτον, ἀπὸ τὸν ὁποῖον τὸ ἀπήτησε. (*)

(*) Γενικῶς παραδεχόμεθα ὅτι δὲν πρέπει νὰ φερόμεθα ἐχθρικᾶ πρὸς κανένα, παρὰ μόνον ὅταν μᾶς καὶ κοποιήσῃ καὶ αὐτὸ εἶνε πολὺ σωστόν, ὅταν ἀμφοτέροεῦρίσκονται εἰς πολιτικὴν ἔννομον κατάστασιν. Διότι δι' αὐτῆς παρέχεται ἡ ἀπαιτουμένη ἀσφάλεια. Ὁ ἄνθρωπος ὅμως ἢ ὁ λαὸς ποὺ εὑρίσκεται εἰς φυσικὴν κατάστασιν δύναται νὰ βλάβῃ καὶ μόνον διὰ τῆς παρνόμου αὐτῆς καταστάσεώς του (*status iniustus*). Ἐπειδὴ λοιπὸν θὰ ἀπειλοῦμαι διαρκῶς παρ' αὐτοῦ, δύναμαι νὰ τὸν ἐξαναγκάσω ἢ νὰ κανονίσῃ μαζί μου κοινήν ἔννομον κατάστασιν, ἢ ν' ἀποσυρθῇ ἀπὸ τὴν γειτνίασίν μου. Τὸ αἶτημα λοιπὸν, τὸ ὁποῖον θὰ χρησιμεύσῃ ὡς βᾶσις ὄλων τῶν ἐπομένων ἄρθρων εἶνε: Πάντες οἱ ἄνθρωποι, οἱ ὅποιοι δύνανται νὰ ἔχουν ἀμοιβαίαν ἐπιρροὴν μεταξὺ των, ὀφείλουν ν' ἀνήκουν εἰς ὁποιονδήποτε πολίτευμα.

Κάθε νόμιμον πολίτευμα ὅμως, ποὺ διέπει τὰ πρόσωπα τὰ ὁποῖα ἀνήκουν εἰς αὐτό, εἶνε ἓνα ἀπὸ τὰ ἑξῆς :

1ον) Τὸ συμφώνως μετὰ τὸ κρατικὸν πολιτικὸν δίκαιον τῶν ἀνθρώπων, ὡς ἐνός λαοῦ (*ius civitatis*).

Πρῶτον ὀριστικὸν ἄρθρον πρὸς αἰωνίαν εἰρήνην.

Τὸ πολιτικὸν σύνταγμα εἰς ἕκαστον κράτος ὀφείλει
νὰ εἶνε ρεπουμπλικανικὸν (*republikanisch*).

Τὸ σύνταγμα τὸ ὁποῖον στηρίζεται πρῶτον
εἰς τοὺς ὄρους τῆς ἐλευθερίας τῶν μελῶν μιᾶς
κοινωνίας ὡς ἀνθρώπων, δεύτερον εἰς τὰ ἀξιώ-
ματα τῆς ἐξαρτήσεως ὄλων ἀπὸ μίαν μοναδικὴν
κοινὴν νομοθεσίαν ὡς ὑπηκόων καὶ τρίτον εἰς τὸν
νόμον τῆς ἰσότητος αὐτῶν ὡς πολιτῶν, εἶνε τὸ
ρεπουμπλικανικόν (*).

Ὁ ρεπουμπλικανισμὸς λοιπὸν εἶνε ὅσον ἀ-
φορᾷ τὸ δίκαιον, ἡ ἰδέα ἐκείνη εἰς τὴν ὁποίαν κατ'
ἀρχὴν βασιίζεται κάθε καταστατικὸς χάρτης· καὶ
ἐγείρεται τὸ ἐρώτημα: εἶνε αὕτη ἐπίσης ἡ μόνη ἡ
ὁποία δύναται νὰ ὀδηγήσῃ εἰς αἰωνίαν εἰρήνην;

2ον) Τὸ συμφώνως μὲ τὸ λαϊκὸν δίκαιον τῶν κρα-
τῶν εἰς τὰς σχέσεις μεταξύ των (*ius gentium*).

3ον) Τὸ συμφώνως μὲ τὸ παγκόσμιον πολιτικὸν δι-
καίον ὄλων τῶν κρατῶν καὶ τῶν ἀνθρώπων ὡς πολιτῶν
ἑνὸς γενικοῦ ἀνθρωπίνου κράτους (*ius cosmopoliti-
ticum*) Αὕτη ἡ διαίρεσις δὲν εἶνε αὐθαίρετος ἀλλ' ἀναγ-
καία σχετικῶς μὲ τὴν ἰδέαν πρὸς αἰωνίαν εἰρήνην· διότι
ἂν ἕνας μόνος λαός, ἐν σχέσει μὲ τὴν φυσικὴν ἐπίδρα-
σιν ἐπὶ τοῦ ἄλλου, ἦτο ἀκόμη εἰς φυσικὴν κατάστασιν
θὰ ἦτο μὲ αὐτὸν συνδεδεμένη ἡ πολεμικὴ κατάστασις
ἀπὸ τῆς ὁποίας νὰ ἐλευθερωθῇ κανεὶς εἶνε ὁ σκοπὸς
ὀκριβῶς.

(*) Νόμιμος ἐλευθερία δὲν δύναται νὰ προσδιορισθῇ
μόνον διὰ τοῦ δικαιώματος «νὰ κάμνωμεν πᾶν ὅ,τι θέ-
λομεν, ἀρκεῖ νὰ μὴ βλάπτωμεν κανένα»· διότι τί σημαί-
νει δικαίωμα; τὸ δυνατὸν μιᾶς πράξεως ἐφ' ὅσον δι'
αὐτῆς δὲν ἀδικοῦμε κανένα· καλύτερον νὰ εἴπωμεν:
Ἐλευθερία εἶνε τὸ δικαίωμα νὰ μὴν ὑπακούωμεν εἰς
κανένα ἐξωτερικὸν νόμον, παρὰ μόνον εἰς ἐκεῖνον ποῦ
ἡμεῖς θὰ ἐγκρίνωμεν. Ἐπίσης ἡ ἐξωτερικὴ ἰσότης εἰς
ἕνα κράτος εἶνε ἐκείνη ἡ σχέσις τῶν πολιτῶν, κατὰ
τὴν ὁποίαν ἕκαστος διὰ νὰ συνδεθῇ νομίμως μὲ ἄλλον,
ὀφείλει νὰ ὑποταχθῇ εἰς τὸν νόμον ὥστε ἀμφοτέρωθεν νὰ
εἶνε ὁμοίως καὶ ἀμοιβαίως συνδεδεμένοι. Διὰ τὸν ὄρον
τῆς ἐξαρτήσεως δὲν χρειάζεται καμμία ἰδιαιτέρα ἐπεξη-
γησις, διότι οὗτος εὐρίσκεται ἤδη εἰς τὴν ἔννοιαν ἑνὸς
κρατικοῦ πολιτεύματος.

Περιέχει πράγματι τὸ ρεπουμπλικανικὸν πολίτευμα ἐκτὸς τῆς ἀμιγυῖς τοῦ προελεύσεως ἐκ τῆς καθαρᾶς πηγῆς τῆς ἐννοίας τοῦ δικαίου καὶ τὴν ἄποψιν τῆς ἐπιθυμητῆς συνεπειᾶς, δηλαδή τῆς αἰωνίας εἰρήνης. Ἐάν—καὶ εἶνε ἀδύνατον νὰ συμβῆ ἄλλως εἰς αὐτὸ τὸ πολίτευμα—ἀπαιτεῖται ἡ συγκατάθεσις τῶν πολιτῶν τοῦ κράτους διὰ ν' ἀποφασισθῇ ἂν πρέπει νὰ γίνῃ πόλεμος ἢ ὄχι, εἶνε φυσικώτατον ὅτι οὗτοι, ἐπειδὴ ὅλα τὰ δεινὰ τοῦ πολέμου θὰ ἔπιπτον ἐπ' αὐτῶν τῶν ἰδίων—δηλαδή ἐκτὸς τοῦ ὅτι θὰ πολεμήσουν, θὰ πληρώσουν ἀπὸ τὰ ὑπάρχοντά των τὰ ἔξοδα τοῦ πολέμου καὶ τὴν ἐπανάρθωσιν τῆς καταστροφῆς ποὺ ἀφίνει οὗτος ὀπίσω του καὶ εἰς ἐπίμετρον, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον δηλητηριάζει καὶ αὐτὴν τὴν εἰρήνην, θὰ ἀναλάβουν τὸ φορτίον τῶν πολεμικῶν χρεῶν—θὰ τὸ σκεφθοῦν πολὺ ἂν πρέπει ν' ἀρχίσουν ἕνα τόσον κακὸ παιγνίδι. Ἀπ' ἐναντίας εἰς ἕνα πολίτευμα ὅπου ὁ ὑπήκοος δὲν μετέχει τῆς κρατικῆς ἐξουσίας, ποὺ δὲν εἶνε δηλαδή ρεπουμπλικανικόν, ὁ πόλεμος εἶνε τὸ πλεόν ἀσυλλόγιστον πρᾶγμα τοῦ κόσμου, διότι ὁ κυβερνῶν δὲν εἶνε μέλος τοῦ κράτους, ἀλλ' ἰδιοκτῆτης αὐτοῦ καὶ εἰς τὰ συμπόσια, κυνήγια καὶ αὐλικὰς ἐορτάς του, δὲν ζημιώνεται διόλου ἐξ αἰτίας τοῦ πολέμου καὶ τὸν ἀποφασίζει, ὅπως μίαν ἀπλήν διασκέδασίν του δι' ἀσήμαντον ἀφορμὴν, χάριν δὲ τῆς ἀξιοπρεπείας ἀφίνει εἰς τοὺς διπλωμάτας τὴν δικαιολογίαν αὐτοῦ.

Διὰ νὰ μὴ γίνεταί σύγχυσις—ὡς συνήθως συμβαίνει—τοῦ ρεπουμπλικανικοῦ πολιτεύματος μὲ τὸ δημοκρατικὸν πρέπει νὰ παρατηρήσωμεν τὰ ἐπόμενα : Αἱ μορφαὶ ἐνὸς κράτους (*civitas*) δύνανται νὰ διαιρεθοῦν ἢ ἀναλόγως τῶν προσώπων τὰ ὅποια κατέχουν τὴν ἀνωτάτην ἀρχὴν ἢ κατὰ τὸ σύστημα τῆς κυβερνήσεως τοῦ λαοῦ ἀπὸ τὴν ἀνωτάτην του ἀρχὴν, οἷαδήποτε καὶ ἂν εἶνε αὕτη. Ἡ πρώτη λέγεται μορφή ἐξουσίας (*forma imperii*) καὶ εἶνε μόνον τρεῖς ἐξ αὐτῶν δυναταὶ δηλαδή

ἡ δύναμις τῆς ἐξουσίας εἶνε δυνατόν ν' ἀνήκη ἢ μόνον εἰς ἓνα ἄτομον ἢ εἰς ἓνα συλλογικὸν ὄργανον ἢ τέλος εἰς τὸ σύνολον—μοναρχία, ἀριστοκρατία καὶ δημοκρατία, βασιλικὴ ἐξουσία, ἐξουσία εὐγενῶν, λαϊκὴ ἐξουσία. Ἡ δευτέρα εἶνε ἡ μορφή κυβερνήσεως (forma regiminis) καὶ ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὸν εἰς τὸ σύνταγμα—τὴν πράξιν τῆς γενικῆς θελήσεως διὰ τῆς ὁποίας τὸ πλῆθος συγκροτεῖται εἰς λαὸν—βασιζόμενον τρόπον κατὰ τὸν ὅποιον τὸ κράτος κάμνει χρῆσιν τῆς πληρεξουσιότητός του· καὶ εἶνε ἀπὸ αὐτῆς τῆς ἀπόψεως ἢ ρεπουμπλικανικὸν ἢ δεσποτικόν. Ὁ ρεπουμπλικανισμὸς εἶνε ἡ κρατικὴ ἀρχὴ τοῦ ἀποχωρισμοῦ τῆς ἐκτελεστικῆς ἐξουσίας—κυβερνήσεως—ἀπὸ τὴν νομοθετικὴν· ὁ δὲ δεσποτισμὸς ἢ τῆς αὐθαιρέτου ἐκτελέσεως ὑπὸ τοῦ ἀρχοντος τῶν νόμων τοὺς ὁποίους αὐτὸς ὁ ἴδιος ἔδωκεν, ἐφ' ὅσον ἡ δημοσία θέλησις ἐφαρμόζεται ὑπ' αὐτοῦ ὡς ἰδιαιτέρα του θέλησις.

Μεταξὺ τῶν τριῶν μορφῶν τοῦ κράτους ἢ τῆς δημοκρατίας εἰς τὴν κυρίαν σημασίαν τῆς λέξεως, εἶνε κατ' ἀνάγκην ἓνας δεσποτισμὸς διότι ἰδρύει μίαν ἐκτελεστικὴν ἐξουσίαν ἢ ὁποία ἐμπερικλείει ὅλας περίπου τὰς ἄλλας—πρᾶγμα τὸ ὅποιον εἶνε ἀντίφασις τῆς γενικῆς θελήσεως μὲ τὸν ἑαυτὸν τῆς καὶ μὲ τὴν ἐλευθερίαν. Κάθε μορφή διοικήσεως δηλαδή, ἢ ὁποία δὲν εἶνε ἀντιπροσωπευτικὴ εἶνε τρόπον τινὰ ἄμορφος, διότι ὁ νομοθέτης εἰς ἓνα καὶ τὸ αὐτὸ πρόσωπον δύναται νὰ εἶνε ταυτοχρόνως καὶ ὁ ἐκτελεστής τῆς θελήσεώς του, μολονότι δὲ τὰ δύο ἄλλα πολιτεύματα εἶνε τόσον ἐλαττωματικά, ὥστε παρέχουν ἕδαφος εἰς ἓνα τοιοῦτον τρόπον διοικήσεως, εἶνε δυνατόν εἰς αὐτὰ ν' ἀποδεχθοῦν κατὰ τὸ πνεῦμα ἑνὸς ἀντιπροσωπευτικοῦ συστήματος, μετριοπαθῆ τρόπον διακυβερνήσεως, ὅπως περίπου ἔκαμεν ὁ Φρειδερίκος II λέγων «ὅτι εἶνε ἀπλῶς ὁ ἀνώτατος

ὑπηρέτης τοῦ κράτους (*) πράγμα πού ἡ δημοκρατία δέν δύναται νά τὸ κάμῃ, διότι ὅλοι ἐκεῖ θέλουν νά γίνουν κύριοι».

Δυνάμεθα ὅθεν νά εἴπωμεν : ὅσον μικρότερον τὸ προσωπικὸν τῆς κρατικῆς ἐξουσίας—ὁ ἀριθμὸς τῶν κυριάρχων—ὅσον μεγαλυτέρα ἐπομένως ἡ δρᾶσις των, τόσον περισσότερον συμφωνεῖ τὸ πολίτευμα εἰς τὴν δυνατότητα τοῦ ρεπουμπλικανισμοῦ καὶ δύναται νά ἐλπίζῃ ὅτι, διὰ βαθμιαίων μεταρρυθμίσεων θὰ ὑψωθῇ τελικῶς μέχρις αὐτοῦ· ἐξ αὐτῆς τῆς αἰτίας εἶνε εἰς μὲν τὴν ἀριστοκρατίαν δυσκολώτερον παρὰ εἰς τὴν μοναρχίαν, εἰς δὲ τὴν δημοκρατίαν ἀδύνατον ἄλλως παρὰ διὰ βιαίας ἐπαναστάσεως νά φθάσῃ εἰς αὐτὴν τὴν μοναδικὴν τελείως ἔννομον πολιτείαν. Περισσόν ὅμως ἐνδιαφέρει τὸν λαὸν ὁ τρόπος τῆς διοικήσεως ἀσχέτως τῆς μορφῆς τοῦ κράτους, ὅσον καλῶς καὶ ἂν φθάνει τὸν σκοπὸν ἐκείνου ὁ μεγαλύτερος ἢ μικρότερος ἀριθμὸς τῶν κυβερνώντων. Εἰς αὐτὸν ὅμως, ἂν θέλει νά εἶνε σύμφωνος μὲ τὴν ἔννοιαν τῶν νόμων, ἀρμόζει τὸ ἀντιπροσωπευτικὸν σύστημα, εἰς τὸ μόνον τὸ ὁποῖον εἶνε δυνατὸς ἕνας ρεπουμπλικανικὸς (republikanisch) τρόπος διοικήσεως ἄνευ τοῦ ὁποῖου—ὅποιονδήποτε καὶ ἂν εἶνε τὸ πολίτευμα—εἶνε δεσποτικὸν καὶ τυραννικόν. Καμμία ἐκ τῶν ἀρχαίων ὀνομαζομένων δημοκρατιῶν (Republiken) δέν τὸ ἐγνώριζε καὶ κατέλη-

(*) Κατέκρινον συχνὰ τὰς ὑψηλὰς ὀνομασίας πού ἔδιδον εἰς τοὺς ἄρχοντας ὡς χονδροειδεῖς κολακείας, νομίζω ὅμως χωρὶς αἰτίαν· διότι αὗται ἐχρησίμευον νά ἐμψυχώνουν αὐτόν, ὁ ὁποῖος ἀνελάμβανεν ἕνα ἀξίωμα, τὸ ὁποῖον εἶνε πολὺ μέγαλον δι' ἕνα ἄνθρωπον, δηλαδὴ τὸ ἱερώτατον τῶν ὄσων ὁ Θεὸς ἔχει ἐπὶ τῆς γῆς, νά διαχειρίζεται τὸ δίκαιον τῶν ἀνθρώπων καὶ μὲ αὐτὰς τὰς ἀσχολίας ἀγωνιζόμενος καθημερινῶς ὑπὸ τὴν ἀνησυχίαν διαρκῶς τῆς ἐπιτυχοῦς ἐκπληρώσεως τῶν καθηκόντων του, διὰ τὰ ὁποῖα τοῦ ἀπεδίδεται π.χ. τὸ ὄνομα, ἢ κόρη τοῦ ὀφθαλμοῦ τοῦ Θεοῦ. Καὶ αὐτὰ θὰ τὸν ἐταπείνωναν μᾶλλον εἰς τὴν ψυχὴν του, ἂν εἶχε εὐσυνήδειον πνεῦμα, τὸ ὁποῖον ἦτο πάντα μία ἀναγκαία προϋπόθεσις.

γον σχεδὸν πάντα εἰς τὸν δεσποτισμὸν, ὁ ὁποῖος ὑπὸ τὴν ἀνωτάτην ἐξουσίαν ἑνὸς εἶνε πάντοτε ὁ πλέον ἀνεκτὸς μεταξὺ ὄλων.

**Δεύτερον ὀριστικὸν ἄρθρον
πρὸς αἰωνίαν εἰρήνην.**

Τὸ διεθνὲς δίκαιον ὀφείλει νὰ βασιζέται ἐπὶ μιᾷ δημοσπονδιακῆς ἐνώσεως ἐλευθέρων κρατῶν.

Λαοί, ὡς κράτη, δύνανται νὰ κρίνουν ὡς ἄπλοὶ ἄνθρωποι, οἱ ὁποῖοι εἰς τὴν φυσικὴν των κατὰστασιν, δηλαδή εἰς τὴν ἀνεξαρτησίαν των ἀπὸ ἐξωτερικοῦς νόμους, διαμένουν ὁ ἕνας πλησίον τοῦ ἄλλου καὶ ἐκ τῶν ὁποίων ἕκαστος, διὰ τὴν ἀσφάλειάν του, δύναται καὶ ὀφείλει ν' ἀπαιτήσῃ ἀπὸ τὸν ἄλλον νὰ συνάψῃ μετ' αὐτοῦ μίαν σύμβασιν, παρομοίαν μετὰς πολιτικᾶς, εἰς τὴν ὁποίαν ἕκαστος δύναται νὰ ἐξασφαλίσῃ τὸ δίκαιόν του. Τοῦτο θὰ ἦτο ἕνας σύνδεσμος λαῶν ὁ ὁποῖος ὅμως δὲν δύναται νὰ εἶνε ἕνα κράτος λαῶν. Ἐνταῦθα ὅμως θὰ παρετηρεῖτο μία ἀντίφασις· ἐπειδὴ κάθε κράτος περιέχει τὴν σχέσιν ἑνὸς ἀνωτέρου—νομοθέτου—πρὸς ἕνα κατώτερον—ὑπακούοντα, δηλαδή τὸν λαόν—πολλοὶ λαοὶ εἰς ἕνα κράτος θὰ ἀπετέλουν μόνον ἕνα λαόν, ὅπερ—ἐπειδὴ ἐδῶ σταθμίζομεν τὸ δίκαιον τῶν λαῶν πρὸς ἀλλήλους, ἐφ' ὅσον ἀποτελοῦν διάφορα κράτη καὶ δὲν συγχωνεύονται εἰς ἕνα κράτος—θὰ ἀντέβαινε εἰς τὴν προὔπόθεσιν.

Ὅπως ἡμεῖς τώρα βλέπομεν μετὰ βαθείαν περιφρόνησιν τὴν προσήλωσιν τῶν ἀγρίων εἰς τὴν ἄνευ νόμων ἐλευθερίαν των—ποῦ προτιμοῦν νὰ ἔρχωνται διαρκῶς εἰς χεῖρας ἀντὶ νὰ ὑποταχθοῦν εἰς μίαν ἔννομον τάξιν, παρ' αὐτῶν τῶν ἰδίων συγκροτουμένην—καὶ θεωροῦμεν αὐτὸ ὡς ἄξεστον καὶ ζωώδη ἀναξιοπρέπειαν τῆς ἀνθρωπότητος οὕτω, νομίζομεν, ὀφείλον νὰ σπεύσουν οἱ ἐκπολιτισμένοι λαοί—ἕκαστος ἐξ αὐτῶν εἰς ἕνα κράτος συγκροτημένος—νὰ ἐξέλθουν τὸ γρηγορώτερον ἀπὸ μίαν ἀποκρουστικὴν κατάστασιν. Ἀντὶ τούτου ὁ-

μως ἐγκαθιστᾶ κάθε κράτος ἀπὸ αὐτὰ τὴν Μεγαλειότητά του—διότι λαϊκὴ Μεγαλειότης εἶνε μία ἀσυνάρτητος ἔκφρασις—καὶ δὲν ἀφίνει νὰ ὑποταχθῆ εἰς οὐδένα ἄλλον ἐξωτερικὸν ἔννομον ἐξαναγκασμὸν καὶ ἢ λάμψις τοῦ ἀνωτάτου ἄρχοντός του συνίσταται εἰς τὸ ὅτι ἔχει εἰς τὴν διάθεσίν του, χωρὶς ὁ ἴδιος νὰ κινδυνεύῃ διόλου, πολλάς χιλιάδας ὑπηκόων διὰ νὰ τοὺς θυσιάσῃ εἰς μίαν ὑπόθεσιν ποὺ δὲν τοὺς ἀφορᾷ. Ἡ διαφορὰ δηλαδὴ τῶν εὐρωπαϊῶν ἀγρίων ἀπὸ τοὺς ἀμερικανοὺς συνίσταται κυρίως εἰς τοῦτο, ὅτι ἐνῶ πολλαὶ φυλαὶ τῶν τελευταίων καταβροχθίζονται ἀπὸ τοὺς ἐχθροὺς των, οἱ πρῶτοι γνωρίζουν νὰ χρησιμοποιοῦν καλύτερον τοὺς νικημένους των, ἀντὶ δηλαδὴ νὰ τοὺς τρώγουν αὐξάνουν μὲ αὐτοὺς τὸν ἀριθμὸν τῶν ὑπηκόων των καὶ τοὺς θεωροῦν ὅλους ὡς ὄργανα διὰ πλεον ἐντεταμένους πολέμους.

Μὲ τὴν κοκοήθειαν τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως, ἢ ὅποια ἐπιβουλεύεται ἀπροκαλύπτως τὴν ἐλευθέραν σχέσιν τῶν λαῶν—ἐνῶ εἰς τὴν ἔννομον πολιτικὴν κατάστασιν εἶνε λίαν κεκαλυμμένη ἐκ τῆς πίεσεως τῆς κυβερνήσεως—εἶνε ἄξιον θαυμασμοῦ ὅτι ἡ λέξις δίκαιον δὲν ἐξεδιώχθη ἀκόμη ἀπὸ τὴν πολιτικὴν τοῦ πολέμου ὡς κάτι σχολαστικὸν καὶ κανένα κράτος δὲν ἐτόλμησε νὰ συνταχθῆ μ' ἐναντίαν γνώμην· διότι ἀκόμη καὶ οἱ Hugo Grotius, Puffendorf, Vattel καὶ ἄλλοι—ὄλοι μέτριοι παρηγορηταὶ—ὁ κώδιξ τῶν ὁποίων εἶνε φιλοσοφικῶς ἢ διπλωματικῶς συντεταγμένος, ἀλλὰ δὲν ἔχει τὴν παραμικρὰν νόμιμον ἰσχὺν καὶ δὲν δύναται νὰ ἔχῃ, διότι κράτη ὡς τοιαῦτα δὲν ὑφίστανται μίαν γενικὴν ἐξωτερικὴν πίεσιν, ὠδήγησαν ἀληθῶς πρὸς δικαίωσιν μιᾶς πολεμικῆς συρράξεως· καὶ δὲν ὑπάρχει παράδειγμα κράτους τὸ ὁποῖον νὰ ἐγκατέλειψε τοὺς σκοποὺς του ἐπειδὴ παρεκινήθη ἀπὸ τὰς μαρτυρίας τόσων σπουδαίων ἀνδρῶν. Ὁ σεβασμὸς οὗτος, τὸν ὁποῖον κάθε κράτος παρέχει εἰς τὴν ἔννοιαν τοῦ δικαίου—τουλάχιστον διὰ τῶν λέξεων—ἀποδεικνύει ὅτι μία

ἀκόμη μεγαλύτερα, καίτοι ὑπνώττουσα ἐνίοτε, ἠθικὴ διάθεσις ὑπάρχει εἰς τὸν ἄνθρωπον νὰ κυριαρχίση μίαν φορὰν ἐπὶ τῆς κακῆς του ἀρχῆς—τὴν ὁποίαν δὲν δύναται νὰ διαψεύσῃ—καὶ νὰ ἐλπίσῃ αὐτὸ καὶ ἀπὸ τοὺς ἄλλους· διότι ἄλλως δὲν θὰ ἦρχετο ποτὲ εἰς τὸ στόμα τῶν κρατῶν, τὰ ὁποῖα θέλουν νὰ πολεμήσουν μεταξύ των, ἢ λέξις δίκαιον, ἐκτὸς ἐὰν ἐπεθύμουν νὰ εἰρωνευθοῦν, ὅπως ὁ Γαλάτης ἐκεῖνος ἡγεμὼν ὁ ὁποῖος ἔλεγεν ὅτι «ἡ φύσις ἔδωκε τὴν ὑπεροχὴν εἰς τὸν δυνατότερον ἐναντίον τῶν ἀδυνατοτέρων διὰ νὰ τὸν ὑπακούουν».

Ὁ τρόπος λοιπὸν μὲ τὸν ὁποῖον ἐπιδιώκουν τὰ κράτη τὸ δίκαιόν των, οὐδέποτε εἶνε ἡ δίκη ὅπως εἰς ἓνα ἐξωτερικὸν δικαστήριον, ἀλλὰ ὁ πόλεμος· δι' αὐτοῦ ὅμως καὶ τῆς εὐνοϊκῆς του ἐκβάσεως, τῆς νίκης, δὲν ἀπονέμεται τὸ δίκαιον· καὶ διὰ τῆς συνθήκης τῆς εἰρήνης τίθεται τέρμα ὄχι εἰς τὴν πολεμικὴν κατάστασιν—πάντοτε πρὸς ἀναμονὴν νέας προφάσεως—ἀλλ' εἰς τὸν σημερινὸν πόλεμον, τὸν ὁποῖον δὲν δύναται τις νὰ χαρακτηρίσῃ ὡς ἄδικον διότι εἰς αὐτὸν ἕκαστος εἶνε δικαστὴς τοῦ ἑαυτοῦ του. Ἐν τούτοις ὅμως δὲν δύναται νὰ ἰσχύη καὶ διὰ τὰ κράτη τὸ δίκαιον τῶν λαῶν, ὡς ἰσχύει διὰ τοὺς ἀνθρώπους ποὺ εὐρίσκονται εἰς ἄνευ νόμων κατάστασιν «ὅτι ὀφείλουν νὰ ἐξέλθουν ἀπὸ αὐτήν».

Ἡ ὀρθοφροσύνη, ἀπὸ τὸν θρόνον τῆς ἀνωτάτης ἠθικῆς νομοθεσίας, καταρᾶται γενικῶς τὸν πόλεμον ὡς μέσον ἀπονομῆς δικαίου, ἀπ' ἐναντίας δ' ἐπιβάλλει τὴν εἰρηνικὴν κατάστασιν ὡς ἄμεσον καθῆκον, τὸ ὁποῖον ὅμως δὲν δύναται νὰ καθορισθῇ ἢ νὰ ἐξασφαλισθῇ ἄνευ μιᾶς συμβάσεως τῶν λαῶν μεταξύ των· οὕτω πρέπει νὰ ὑπάρχῃ ἓνας σύνδεσμος εἰδικοῦ τύπου, τὸν ὁποῖον δυνάμεθα νὰ ὀνομάσωμεν εἰρηνικὸν σύνδεσμον (*foedus pacificum*) ὁ ὁποῖος διακρίνεται ἀπὸ τὴν συνθήκην εἰρήνης (*pactum pacis*) ἐκ τούτου, ὅτι αὕτη ζητεῖ νὰ τερματίσῃ μόνον ἓνα πόλεμον ἐνώ

ἐκεῖνος ὄλους. Αὐτὸς ὁ σύνδεσμος δὲν θ' ἀποβλέπη εἰς ἀπόκτησιν ὁποιασδήποτε δυνάμεως διὰ τὸ κράτος, ἀλλ' ἀπλῶς εἰς διατήρησιν καὶ ἐξασφάλισιν τῆς ἐλευθερίας του καὶ τῆς ἐλευθερίας τῶν μετ' αὐτοῦ συνδεδεμένων ἄλλων κρατῶν, χωρὶς αὐτὰ διὰ τοῦτο—ὅπως ἄνθρωποι εἰς φυσικὴν κατάστασιν—να ὑποχρεοῦνται νὰ ὑποβληθοῦν εἰς κοινούς νόμους καὶ εἰς ἐξαναγκασμὸν τινα μεταξύ των. Τὸ κατορθωτόν—ἀντικειμενικὴ πραγματικότης—αὐτῆς τῆς ιδέας τῆς συνομοσπονδίας, ἢ ὅποια βαθμηδὸν ὀφείλει νὰ ἐξαπλωθῆ ἐφ' ὄλων τῶν κρατῶν καὶ νὰ ὀδηγήσῃ οὕτω εἰς αἰωνίαν εἰρήνην, δύναται νὰ ἐννοηθῆ. Διότι ἕνας δυνατὸς καὶ φωτισμένος λαὸς δύναται νὰ διαμορφωθῆ εἰς μίαν δημοκρατίαν ((Republik), ἢ ὅποια ὡς ἐκ τῆς φύσεως αὐτῆς κλίνει πρὸς τὴν αἰωνίαν εἰρήνην, χρησιμεύουσα ὡς κέντρον τῆς ὁμοσπονδιακῆς ἐνώσεως εἰς ἣν νὰ συμπεριληφθοῦν καὶ ἄλλα κράτη καὶ οὕτω νὰ ἐξασφαλισθῆ, σύμφωνα μὲ τὴν ιδέαν τοῦ δικαίου τῶν λαῶν, τὸ καθεστῶς τῆς ἐλευθερίας τῶν κρατῶν καὶ νὰ ἐπεκταθῆ ὀλοένα περισσότερο διὰ πολλῶν τοιούτων ἐνώσεων.

Τὸ νὰ λέγῃ ἕνας λαὸς «δὲν πρέπει νὰ γίνῃ μεταξύ μας κανεὶς πόλεμος διότι θέλομεν νὰ σχηματίσωμεν ἕνα κράτος, νὰ θέσωμεν δηλαδὴ ὑπεράνω ἡμῶν μίαν ἀνωτάτην νομοθετικὴν καὶ διευθύνουσαν ἐξουσίαν, ἢ ὅποια νὰ ἐξομαλύνῃ εἰρηρικῶς ὅλας μας τὰς ἔριδας» ἐννοεῖται εὐκόλως. Ἄν ὅμως αὐτὸ τὸ κράτος εἶπῃ «δὲν πρέπει νὰ γίνῃ οὐδεὶς πόλεμος μεταξύ ἐμοῦ καὶ ἄλλων κρατῶν, ἂν καὶ δὲν ἀναγνωρίζω καμμίαν ἀνωτάτην νομοθετικὴν ἐξουσίαν, ἢ ὅποια νὰ ἐξασφαλίζῃ εἰς ἐμέ καὶ ἐγὼ εἰς αὐτὴν τὸ δίκαιον» τότε δὲν εἶνε δυνατὸν νὰ ἐννοηθῆ, ποῦ θὰ βασίσω ἐγὼ τὴν ἐμπιστοσύνην διὰ τὸ δίκαιόν μου, ἂν ὄχι εἰς τὴν ἐλευθέραν ὁμοσπονδίαν· διότι αὐτὴ ὀφείλει νὰ συνδέῃ τὴν λογικὴν μὲ τὴν ἐννοίαν τοῦ δικαίου τῶν λαῶν.

Ἐπὶ τῆς ἐννοίας τοῦ δικαίου τῶν λαῶν, ὡς

δικαίου πολέμου, δέν δύναται νά γίνη ούδεμία σκέψις· διότι αὐτό τὸ δίκαιον θά ώρίζετο ὄχι ἐκ τῶν γενικῶς ἰσχυόντων ἀξιωμάτων ἀλλὰ διὰ μονοπλεύρων τοιούτων βιαίως ἐπιβαλλομένων. Θά ἔπρεπεν ὅμως νά γίνη ἀντιληπτὸν τοῦτο : ὅτι ἄνθρωποι ἔχοντες τοιαύτην ἀντίληψιν περὶ δικαίου θά βλέπουν τὴν ἀξίαν αὐτοῦ ὅταν ἔρχονται εἰς ἀλληλοεξόντωσιν καὶ ἐπομένως θά εὐρίσκουν τὴν αἰωνίαν εἰρήνην εἰς τὸ μνημα τὸ ὁποῖον σκεπάζει ὅλας τὰς φρικαλεότητας τῆς βίας ὁμοῦ μὲ τοὺς πρωταιτίους. Διὰ κράτη, εἰς σχέσιν μεταξύ των, δέν δύναται κατὰ τὴν λογικὴν νά ὑπάρξη οὐδεὶς ἄλλος τρόπος νά ἐξέλθουν ἀπὸ τὴν παράνομον κατάστασιν, τὴν ὁποῖαν περιέχει ὁ πόλεμος, παρὰ ν' ἀποβάλουν ἐπίσης ὡς ἀπλοῖ ἄνθρωποι τὴν ἀγρίαν (παράνομον) ἐλευθερίαν των, νά συγκατατεθοῦν εἰς δημοσίους καταναγκαστικούς νόμους καὶ ν' ἀποτελέσουν ἓνα—βεβαίως διαρκῶς αὐξάνον—κράτος λαῶν (*civitas gentium*) τὸ ὁποῖον ἐν τέλει θά περιελάμβανε ὅλους τοὺς λαοὺς τῆς γῆς. Ἐπειδὴ ὅμως κατὰ τὰς ἰδέας των περὶ δικαίου τῶν λαῶν δέν τὸ θέλουν ἀπολύτως, ἐπομένως ὅ,τι *in tesi* εἶνε ὀρθὸν *in hypothesis* ἀπορρίπτεται, δύναται εἰς τὴν θέσιν τῆς θετικῆς ἰδέας μιᾶς παγκοσμίου δημοκρατίας (*Weltrepublik*) μόνον ἢ ἀρνητικὴ ὑπερεξουσία (*Surrogat*) μιᾶς τὸν πόλεμον ἀπεχθανομένης, διατηρουμένης καὶ διαρκῶς ἐπεκτεινομένης ἐνώσεως —ἂν πρέπη νά μὴν ἀπολεσθῇ τὸ πᾶν—ν' ἀνακόψῃ τὸν χεῖμαρρον τῆς ἀδίκου ἐχθρικῆς τάσεως χωρὶς ὅμως νά παύσῃ ὑφιστάμενος ὁ κίνδυνος ἐκρήξεώς της (*Furor impius intus—fremet horridus ore cruento. Virgil**)).

(*) Κατὰ τὴν συνομολόγησιν τῆς εἰρήνης δέν θά ἦτο ἄκοσμον εἰς ἓνα λαόν, ἂν μὲ τὴν εὐχαριστήριον τελετὴν ὠρίζε καὶ μίαν ἡμέραν μετανοίας ὅια τὸ μέγα ἁμάρτημα ποῦ διαπράττει ἀκόμη ἢ ἀνθρωπότης, νά μὴ θέλῃ νά ὑποταχθῇ εἰς κανένα νομικὸν σύστημα πρὸς ἐπίλυσιν τῶν μεταξύ τῶν λαῶν διαφορῶν, ἀλλὰ νά προτιμᾷ ἀκόμη τὸ βάρβαρον μέσον τοῦ πολέμου, τοῦ ὁποῖου

Τρίτον ὀριστικὸν ἄρθρον πρὸς αἰωνίαν εἰρήνην.

Τὸ παγκόσμιον πολιτικὸν δίκαιον ὀφείλει νὰ περιορίζεται εἰς τοὺς ὅρους τῆς γενικῆς φιλοξενίας.

Πρόκειται ἐδῶ, ὅπως καὶ εἰς τὰ προηγούμενα ἄρθρα, ὄχι διὰ τὴν φιλανθρωπίαν, ἀλλὰ διὰ τὸ δικαίωμα καὶ ἀφοῦ φιλοξενία σημαίνει στεγασμός, ἐστίασις, τὸ δικαίωμα ἐνὸς ξένου φθάνοντος εἰς τὸ ἔδαφος ἐνὸς ἄλλου εἶνε νὰ μὴν τύχη ἐχθρικῆς ὑποδοχῆς παρ' αὐτοῦ. Οὗτος δύναται νὰ τὸν ἀποπέμψῃ, ἂν φοβεῖται μήπως τοῦ προξενήση κακόν· ἐφ' ὅσον ὅμως συμπεριφέρεται εἰρηνικά, δὲν πρέπει νὰ τοῦ φερθῆ ἐχθρικά. Αὐτὴ ἢ ἀπαίτησις δὲν πηγάζει ἀπὸ δικαίωμα τοῦ φιλοξενουμένου (διὰ τὸ ὅποῖον θὰ ἐχρειάζετο εἰδικὴ σύμβασις ἀγαθοεργίας διὰ νὰ προσληφθῆ συγκάτοικος δι' ἓνα χρονικὸν διάστημα), ἀλλ' ἀπὸ δικαίωμα ἐπισκέπτου, τὸ ὅποῖον ἔχουν ὅλοι οἱ ἐν κοινῶν ἀνθρώποι, δυνάμει τοῦ δικαιώματος τῆς κοινῆς κατοχῆς τῆς ἐπιφανείας τῆς γῆς, ἐπὶ τῆς ὁποίας, ὡς σφαιρικῆς ἐπιφανείας, δὲν δύνανται οἱ ἀνθρώποι νὰ εἶνε ἐπ' ἄπειρον διεσκορπισμένοι, ἀλλὰ πρέπει ν' ἀνέχωνται νὰ διαμένουν ὁ ἓνας πλησίον τοῦ ἄλλου, ἐφ' ὅσον οὐδεὶς ἔχει περισσότερον δικαίωμα ἀπὸ ἄλλον νὰ διαμένῃ εἰς ἓνα μέρος τῆς γῆς προνομιακῶς. Ἀκατοίκητα μέρη τῆς ἐπιφανείας αὐτῆς, ἢ θάλασσα καὶ αἱ ἀμμώδεις ἔρημοι, χωρίζουν αὐτὴν τὴν κοινότητα· ἐντούτοις ὅμως τὸ πλοῖον καὶ ἡ κάμηλος (τὸ πλοῖον τῆς ἐρήμου) καθιστοῦν δυνατὸν νὰ πλησιάζουν ἀλλήλους καὶ πέραν τῶν ἀδεσπότην αὐτῶν χωρῶν καὶ νὰ ἐπωφελοῦνται τοῦ δικαιώματος ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας, τὸ ὅποῖον ἀνήκει κοινῶς εἰς ὅλον ἐν γένει τὸ ἀνθρώπινον γένος πρὸς σύναψιν ἀμοιβαίων σχέσεων.

Ἡ τακτικὴ τῶν παραλίων λαῶν π.χ. τῶν Βερβερίνων, οἱ ὅποιοι ἀρπάζουν πλοῖα εἰς γειτονικὰς θα-

ἢ χρῆσις, ἀλλωστε οὐδέποτε ἀποδίδει τὸ δίκαιον ποῦ ζητεῖ νὰ εὔρη δι' αὐτοῦ ἕκαστον κράτος.

λάσσας καὶ πέρνουν σκλάβους τοὺς ναυαγούς, ἢ τῶν κατοίκων τῆς ἐρήμου, τῶν Ἀράβων βεδουϊτων, οἱ ὅποιοι θεωροῦν δικαίωμά των νὰ ἐπιπίπτουν καὶ νὰ ληστεύουν τὰς νομαδικὰς φυλάς, εἶνε ἐναντίον τοῦ φυσικοῦ δικαίου τῆς φιλοξενίας, τὸ ὅποϊον δὲν ἐκτείνεται περαιτέρω εἰς τοὺς ξένους νεοφερμένους, εἰμὴ ὅπως προσπαθήσουν νὰ συνάψουν σχέσεις μὲ τοὺς παλαιούς κατοίκους. Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον δύνανται νὰ ἔλθουν εἰρηρικῶς εἰς συνάφειαν μακρινὰ μέρη τοῦ κόσμου μεταξύ των, τὰ ὅποια ἐν τέλει νομιμοποιοῦν τὰς σχέσεις των, καὶ οὕτω τὸ ἀνθρώπινον γένος δύνανται νὰ πλησιάσῃ περισσότερο εἰς μίαν παγκόσμιον πολιτείαν.

Ἄν παραβάσωμεν μὲ αὐτὸ τὴν ἀφιλόξενον συμπεριφορὰν τῶν πολιτισμένων καὶ σπουδαίως συναλλασσομένων κρατῶν τῆς ἰδικῆς μας ἡπείρου, τότε βλέπομεν τὴν ἀδικίαν, τὴν ὁποίαν ἐπιδεικνύουν εἰς τὴν ἐπίσκεψιν ξένων χωρῶν καὶ λαῶν, ποὺ εἶνε συνώνυμος μὲ κατάκτησιν αὐτῶν, ἐπεκτεινομένην μάλιστα μέχρι τρομοκρατίας. Ἡ Ἀμερική, ἡ Πολυνησία, τὸ Κάπ-Τάουν κλπ. ἦσαν κατὰ τὴν ἀνακάλυψιν των χωρῶν, αἵτινες δὲν ἀνήκον εἰς κανένα, διότι οἱ κάτοικοι δὲν τὰς ὑπελόγιζον διὰ τίποτε. Εἰς τὸ Ἰνδοστάν, ὑπὸ τὴν πρόφασιν δῆθεν ἐμπορικῶν ἀποθηκῶν καὶ συναλλαγῶν, εἰσήγαγον οἱ εὐρωπαῖοι ξένους πρὸς τὴν χώραν πολεμιστὰς καὶ μετ' αὐτῶν καταπιέσεις τῶν ἰθαγενῶν, ὑποκινήσεις πρὸς ἐπανάστασιν τῶν διαφόρων φυλῶν, μακροὺς πολέμους, ἀνταρσίας, πείναν καὶ διέδωσαν ὅλα τὰ κακὰ, ἀπὸ τὰ ὅποια ὑποφέρει τὸ ἀνθρώπινον γένος, ὅπως ἡ λιτανεία σκορπίζει μακρὰ τοὺς ἤχους τῶν κωδῶνων.

Ἡ Κίνα(*) καὶ ἡ Ἰαπωνία, αἱ ὅποια ἔλαβον

(*) Εἶνε δύσκολον νὰ καθορισθῇ ἀκριβῶς τὸ ὄνομα τῆς ἀχανοῦς αὐτῆς αὐτοκρατορίας καὶ ἡ προέλευσίς του. Ἡ μὲ αὐτὴν ὁμως συνορεύουσα ὀρεινὴ ἐπικράτεια Θιβέτ ἔχει ἐκ παλαιωτάτων χρόνων ἐπικοινωνήσῃ μὲ

πειραν τοῦ τοιούτου, ἐπέτρεψαν σοφῶς τὴν προσέλευσιν καὶ—ὄχι τὴν ἀθρόαν εἴσοδον—ένός μόνον κατ' ἀρχάς εὐρωπαϊκοῦ λαοῦ, τῶν Ὀλλανδῶν, τοὺς ὁποίους προσέτι, ὡς φυλακισμένους θεωροῦντες, ἀπέκλεισαν ἀπὸ κάθε ἐπικοινωνίαν με τοὺς ἰθαγενεῖς. Τὸ δὲ χειρότερον (ἢ κατὰ τὴν ἄποψιν ένός ἠθικολόγου κριτοῦ τὸ καλύτερον) εἶνε εἰς ὅλα αὐτὰ ὅτι με αὐτὴν τὴν βιαιοπραγίαν οὔτε κὰν φαίνονται εὐχαριστημένοι, ἐπειδὴ δῆθεν ὅλαι αὐταὶ αἱ ἐμπορικαὶ ἐταιρεῖαι εὐρίσκονται πάντα εἰς τὸ σημεῖον τῆς προσεχοῦς ἀνατροπῆς· καὶ τοῦτο διότι αἱ νῆσοι τῆς ζαχάρεως, ἡ ἔδρα αὐτῆ τῆς σκληροτάτης δουλείας, δέν ἀποφέρουν μίαν πραγματικὴν πρόσοδον, ἀλλὰ μόνον ἔμμεσον καὶ ἡ ὁποία μάλιστα χρησιμεύει δι' ὄχι ἀξιέπαινον σκοπὸν, δηλαδὴ πρὸς μόρφωσιν τῶν ναυτῶν διὰ τοὺς πολεμικοὺς στόλους, πού θὰ φέρουν πάλιν τὸν πόλεμον εἰς τὴν Εὐρώπην· έντούτοις αὐταὶ αἱ Δυνάμεις, αἱ ὁποῖαι κόπτονται διὰ τὴν εὐσέβειαν καὶ πίνουν τὸ ἄδικον ὅπως τὸ νερό, γνωρίζουν νὰ κατορθώνουν ὥστε νὰ ἐκλαμβάνωνται ὡς ἐκλεκτοὶ εἰς τὴν Ὀρθοδοξίαν.

Ἐπειδὴ τώρα τοῦτο ὑπερηυξήθη με τὴν γενικὴν ἐπικοινωνίαν ὅλων τῶν λαῶν τῆς γῆς (στενωτέραν ἢ ἀραιωτέραν) ὥστε ἡ προσβολὴ τοῦ δικαίου εἰς ἓνα τόπον νὰ γίνεται αἰσθητὴ εἰς ὅλους ἡ ἰδέα ένός παγκοσμίου πολιτικοῦ δικαίου, δέν

τὴν Εὐρώπην. Διότι Θιβέτ σημαίνει τὴν λέξιν Conciōa (θεός) ἡ ὁποία ὁμοιάζει με τὸ Κόνξ εἰς τὴν προφορὰν· με τὸ Οἰα δὲ (εὐδαίμων) καὶ Ραησιό (σοφός) πού προφέρεται Πάξ (δύο προσωνυμῖαι τοῦ θεοῦ αὐτοῦ) ἀποτελεῖται τὸ Κόνξ Ὀμπάξ τοῦ ἱεροφάντου εἰς τὰ Ἐλευσίνεια μυστήρια, τὸ ὁποῖον ἐσυμβόλιζε τὸν μονοθεῖσμόν διὰ τοὺς ἐπόπτας ἐν ἀντιθέσει με τὸν πολυθεῖσμόν τοῦ λαοῦ· καίτοι ὁ καθηγητῆς Ὀράτιος ὑποπτεύει μᾶλλον ἀθεῖσμόν. Τὸ ὅτι ὁμῶς αὐτὴ ἡ μυστηριώδης λέξις ἔφθασε διὰ τοῦ Θιβέτ εἰς τοὺς ἀρχαίους Ἑλληνας ἐξηγεῖ πῶς ἡ Εὐρώπη εἶχεν ἔκτοτε ἐπικοινωνήσει καὶ με τὴν Κίναν πιθανώτατα μάλιστα πολὺ ἐνωρίτερον ἀπὸ τὴν ἐποχὴν πού ἦλθεν εἰς σχέσεις με τὸ Ἰνδοστάν.

εἶνε φανταστικὸς καὶ ἐξωγκωμένος τρόπος ἀναπα-
ραστάσεως τοῦ δικαίου, ἀλλὰ μία ἀναγκαία συμ-
πλήρωσις τοῦ ἀγράφου κώδικος, τόσον τοῦ κρα-
τικοῦ, ὅσον καὶ τοῦ δικαίου τῶν λαῶν πρὸς τὸ
κοινὸν ἀνθρώπινον δίκαιον γενικῶς καὶ συνεπῶς
διὰ τὴν αἰωνίαν εἰρήνην, πρὸς τὴν ὁποίαν μόνον
ὑπ' αὐτὸν τὸν ὄρον δυνάμεθα νὰ κολακευώμεθα
ὅτι ἐξακολουθητικῶς πλησιάζομεν.

Πρώτη προσθήκη

Διὰ τὴν ἐγγύησιν τῆς διαρκοῦς εἰρήνης.

Ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον παρέχει αὐτὸ τὸ ἐχέγγυον
εἶνε ἢ μεγάλη καλλιτέχνης, ἢ φύσις (*natura daeda-
la rerum*), ἀπὸ τὴν μηχανικὴν πορείαν τῆς ὁποίας
διαλάμπει φανερὰ ἢ σκοπιμότης νὰ προάγῃ ἐκ
τῆς διχονοίας τῶν ἀνθρώπων τὴν ὁμόνοιαν καὶ
μάλιστα ἐναντίον τῆς θελήσεώς των· διὰ τοῦτο ὡς
ἐξαναγκασμὸς μὲν ἑνὸς ἐκ τῶν νόμων τῆς ἐπιδρά-
σεώς της, ἀγνώστου εἰς ἡμᾶς αἰτίας, θὰ ὀνομα-
σθῆ τύχη· ὡς ἐκ τῆς σκοπιμότητός της ὅμως, εἰς
τὴν πορείαν τοῦ κόσμου, ὡς ἐκ τῆς βαθείας σο-
φίας τῆς ἐγκειμένης εἰς αἰτίαν τινὰ ἀπευθυνομέ-
νην πρὸς τὸν ἀντικειμενικὸν σκοπὸν τοῦ ἀνθρω-
πίνου γένους καὶ προσδιορίζουσιν τὸν δρόμον τοῦ
κόσμου, θὰ ὀνομασθῆ πρόνοια. * Ταύτην ἀληθῶς

(*) Εἰς τὸν μηχανισμόν τῆς φύσεως, εἰς τὸν ὁποῖον
ἀνήκει καὶ ὁ ἄνθρωπος (ὡς λογικὸν ὄν), ἐμφανίζεται
μία μορφή, τὴν ὁποίαν δὲν δυνάμεθα νὰ συλλάβωμεν
ἄλλως, παρὰ κατατάσσοντες αὐτὴν μεταξὺ τῶν πρωταρ-
χικῶν σκοπῶν τοῦ κόσμου, ὡς δεσπόζουσιν πρόνοιαν
(*providentia gubernatrix*), ἢ ὁποία δὲν δύναται νὰ προ-
βλεφθῆ παρὰ τῶν ἀνθρώπων. Ἐκτὸς τῶν ἄλλων ὑποδι-
αιρέσεων αὐτῆς ἢ πρόνοια διακρίνεται εἰς τακτικὴν π.χ.
ὁ κατ' ἔτος θάνατος καὶ ἡ ἀνάστασις τῆς φύσεως κατὰ
τάς ἀλλαγὰς τῶν ἐποχῶν τοῦ ἔτους καὶ εἰς ἑκτακτον
π.χ. ἢ προσκόμισις τῆς ξυλείας εἰς τὰς παγωμένας
ἀκτάς, ὅπου δὲν φύονται δένδρα, διὰ τοὺς κατοικοῦντας
ἐκεῖ, οἱ ὁποῖοι δὲν θὰ ἠδύναντο νὰ ζήσουν ἄνευ αὐτῶν.
Ἐνταῦθα καίτοι γνωρίζομεν τὴν φυσικὴν αἰτίαν, ὅτι δη-
λαδὴ τὰ δένδρα ποὺ ἀφθονοῦν εἰς τὰς ὄχθας τῶν ποτα-
μῶν πίπτουν εἰς τὸ ρεῦμα των καὶ παρασύρονται μέχρι